

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.1.18>

UKRAIŃSKO-POLSKIE KONTAKTY JĘZYKOWE W XVI-XVII W.: POZIOM LEKSYKALNY

Hanna Moskalchuk

aspirantka Kijowskiego Uniwersytetu imienia Borysa Grinczenki

(Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-6806-4954

h.moskalchuk@kubg.edu.ua

Adnotacja. Artykuł poświęcono badaniu cech ukraińsko-polskich połączeń językowych. Przedstawiono historyczno-społeczne przesłanki wzmocnienia kontaktów międzyjęzykowych w okresie późnego średniowiecza. Pod warunkiem intensyfikacji komunikacji literackiej materiałem badawczym określono dramat XVII w. „Oleksij, człowiek Boży” jako tekst, który reprezentuje literacko-pisemne dziedzictwo ukraińskiego baroku i ukazuje cechy ówczesnego procesu komunikacyjnego. Zapożyczenia zapisane w tekście pogrupowane są w grupy leksykalno-tematyczne, podano ich pochodzenie. Stwierdzono poszerzenie składu leksykalnego języka staroukraińskiego o polonizmy, które nastąpiło dzięki procesowi analogii słów staroukraińskich w strukturze semantycznej podobnych polskich leksemów. Zaznaczono, że poprzez mediację języka polskiego do języka staroukraińskiego również aktywnie przenikały zapożyczenia z innych języków europejskich, m.in. germanizmy i latinizmy. Perspektywy dalszych badań są uzasadnione z uwzględnieniem opisu modelu semantycznej adaptacji zapożyczeń polskich do systemu języka staroukraińskiego i dalszego ich funkcjonowania we współczesnym języku ukraińskim.

Słowa kluczowe: Język staroukraiński, polonizmy, zapożyczenia obcojęzyczne, dramat barokowy, grupa leksykalno-tematyczna, etymologia.

UKRAINIAN-POLISH LINGUISTIC CONTACTS IN THE 16TH – 17TH CENTURIES: LEXICAL LEVEL

Hanna Moskalchuk

Postgraduate Student

Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6806-4954

h.moskalchuk@kubg.edu.ua

Abstract. The Article deals with the peculiarities of the Ukrainian and Polish linguistic relations. The Article provides insight into the historical and social preconditions of the reinforcement of the interlinguistic contacts during the late Middle Ages. Under the conditions of the intensification of the literary communication, the research material is represented by the 17th century Drama “Oleksii, a Man of God” as a text representing the literary legacy of the Ukrainian Baroque demonstrating the peculiarities of the communicative process of those times. The borrowings found in the text are combined into the lexical and thematic groups with the indication of their origin. The conclusion is drawn concerning the extension of the lexical composition of the Ancient Ukrainian language due to the Polonisms because of the process of approximation of the Ancient Ukrainian words to the semantic structure of the same Polish lexemes. It is determined that due to the mediation between the Polish Language and the Ancient Ukrainian the borrowings from the other European languages, in particular, Germanisms and Latinisms actively penetrated as well. The perspectives of further studies are substantiated considering the description of the model of the semantic adaptation of the Polish borrowings to the system of the Ancient Ukrainian language and their further functioning in the modern Ukrainian Language.

Key words: Old Ukrainian language, polonism, foreign language borrowings, baroque drama, lexical-thematic group, etymology.

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ МОВНІ КОНТАКТИ У XVI–XVII СТ.: ЛЕКСИЧНИЙ РІВЕНЬ

Ганна Москальчук

аспірантка

Київського університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-6806-4954

h.moskalchuk@kubg.edu.ua

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей українсько-польських мовних зв'язків. Окреслено історико-суспільні передумови посилення міжмовних контактів у період пізнього середньовіччя. За умови інтенсифікації літературного спілкування матеріалом дослідження визначено драму XVII ст. «Олексій, чоловік божий» як текст, який репрезентує літературно-писемний доробок українського бароко і демонструє особливості

тогочасного комунікативного процесу. Зафіксовані у тексті запозичення згруповано у лексико-тематичні групи, наведено їх походження. Зроблено висновок про розширення лексичного складу староруської мови за рахунок полонізмів, яке відбувалося завдяки процесу аналогії староруських слів до семантичної структури аналогічних польських лексем. Відзначено, що через посередництво польської мови до староруської також активно проникали запозичення з інших європейських мов, зокрема германізми та латинізми. Перспективи подальших досліджень обґрунтовано з урахуванням опису моделі семантичної адаптації польських запозичень до системи староруської мови та подальшого їх функціонування в сучасній українській мові.

Ключові слова: староруська мова, полонізми, іншомовні запозичення, барокова драма, лексико-тематична група, етимологія.

Вступ. Визначальною рисою українського бароко є його багатомовність. Поширеними різною мірою, залежно від жанру і стилю є руська, староруська, церковнослов'янська, грецька, латинська, ідиш, вірменська, турецька, німецька, угорська, італійська, французька мови. Важливе місце у староруській літературно-писемній спадщині посідає польська мова, що зумовлено кількома історичними причинами. По-перше, сприяла цьому ідея Реформації про піднесення національних мов, яка в західноєвропейських країнах сприяла проникненню останніх у всі сфери життя і призвела до занепаду латинської. Натомість в тогочасній Україні цей процес не відбувся, і відкидаючи складну для розуміння церковнослов'янську, українці дедалі частіше звертаються до вже сформованої на той час польської мови. По-друге, якщо говоримо про культуру бароко, то на українські землі художньо-стильові здобутки Західної Європи потрапляли безпосередньо через посередництво Польщі. Актуальність проблеми окреслив О. Ткаченко: «Мовні контакти обох мов, що сприяли певному їхньому зближенню при одночасному віддаленні української від східнослов'янських, а польської від західнослов'янських, стали для цих мов ще й джерелом семантичного і стилістичного збагачення завдяки збільшенню кількості лексичних синонімів. Питання українсько-польських мовних контактів досі глибоко не досліджено» (Ткаченко, 2007: 770).

Основна частина. Метою статті є розглянути стан та особливості українсько-польських мовних контактів у період пізнього середньовіччя (XVI–XVII ст.), виокремити лексеми польського походження у драмі «Алексій чоловік божій» (Резанов, 1928: 123–187), уточнити основні тематичні групи запозичених одиниць.

Питання українсько-польських мовних контактів посідає чільне місце у наукових розвідках українських (С. Лісняк, Я. Маленко, Р. Радішевський, А. Сербенська, О. Ткаченко та ін.) та польських (Т. Бешта, А. Болеський, В. Вітковський, С. Вінценз, М. Юрковський та ін.) дослідників.

Зближення української та польської мов простежується з часів Київської держави і на той час охоплює фонетичний, граматичний, лексичний і фразеологічний мовні рівні. У XIV–XV ст. частіше спостерігаємо вплив староруської на польську, натомість кінець XVI – початок XVII ст. – час активної присутності польщизни в мовному просторі України і мовній практиці українських письменників (Бабич, 2007: 293; Мойсієнко, 2006, 337–342). Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. (9 випусків: літери А – Ж) містить 829 польських запозичень із загальної кількості у 2 232 запозичень (Гонтарук, 2004: 81). 357 полонізмів засвідчено у лексикографічних джерелах к. XVI–XVII ст., які аналізувала С. Гриценко (Гриценко, 2015: 90). У цей період польська виступає ще і мовою-посередницею для запозичення лексичних богемізмів, германізмів, латинізмів; у свою чергу, посередництвом української у польську мову проникають тюркізми.

Українсько-польські мовні контакти сприяли зближенню обох мов при одночасному віддаленні української від східнослов'янських, а польської від західнослов'янських, крім того, вони стали ще й джерелом семантичного і стилістичного збагачення (Москальчук, 2018). Так, розширення лексичного складу української мови за рахунок полонізмів відбувалося завдяки процесу аналогії до семантичної структури аналогічних польських лексем, що свідчать про неперервний і тісний контакт цих мов, це призводило до того, що мовні елементи польського походження могли сприйматися як синоніми українських відповідників.

Глобально трактує українсько-польські мовні контакти С. Вінценз, дослідник характеризує їх як контакти двох сусідніх мовних ареалів: «Тут східнослов'янський ареал *Slavia Orthodoxa* контактував із західнослов'янським *Slavia Romana* через пізніші українську і польську мовні території (Вінценз, 1991: 37–41). Польський історик Я. Тазбір зазначає, що у той час, коли «на Заході конкурували між собою німецька, яка хотіла бути визнаною на рівні класичної (мови), італійська та іспанська <...> у східній Європі другої половини XVII століття найпопулярнішою слов'янською мовою стає польська» (Тазбір, 1992: 208). «Польська мова як літературна українська, без зв'язку із польською літературною, саме в другій половині XVII ст. набуває найбільшого розвитку і її загасання помічається лише в початках XVIII ст.» (Шевчук, 1996: 17).

Безсумнівно, що у XVII ст. для України Польща була своєрідним «вікном на Захід», і провідним засобом посередництва між культурою Західної Європи та культурою східних слов'ян стала польська мова. «Польська, а також латина (знову ж таки відповідно до польських здобутків і польських зразків, і за посередництвом польської освіти та культури) від XV ст. відіграла для східно-західної Русі, а від початку XVII ст. також для Русі московської, роль, подібну до тієї, яку перед тим відіграла церковнослов'янська мова. Та пов'язувала Русь зі спадщиною візантійської культури, тепер польська та латина наближали українців до тогочасного латинського світу» (Липатов, 1979: 125).

Незважаючи на політичні та релігійні розбіжності між українським та польським народами, інтенсивним залишається літературне спілкування. І хоч воно часто виявлялося у формі впливу польської літератури на українське письменство, але вело не до поглинання однієї літератури іншою, а до взаємозбагачення;

засвоєння європейських літературних зразків рідною культурою було свідомим і сприяло розширенню тематичних і стилістичних обріїв української літератури. Л. Гнатюк характеризує цей факт в українському письменстві як «входження в інший мовний світ», що «давало можливість «збоку» подивитись на власну концептосферу, виражену засобами староукраїнської літературної мови, порівняти їх із засобами іншої мови, а порівняння, як відомо, дає новий імпульс мисленню, формує той чи інший напрямок думки, сприяє усвідомленню власної мовної і національної самобутності» (Гнатюк, 2010: 90).

Вплив польської мови на українську в XVI ст. позитивно характеризує А. Лавриненко: «Факт максимального сприйняття староукраїнською мовою польського (і – ширше – західнослов'янського) впливу слід розглядати не як факт слабкості чи бідності (як вважають деякі лінгвісти), а навпаки, як факт виняткової життєздатності, гнучкості та значного внутрішнього (системного) потенціалу, який дозволив активно вбирати, творчо сегрегувати, переробляти і вдосконалювати те, що йому було даровано лінгвістичною долею та історичними обставинами» (Лавриненко, 2008: 254).

Разом із тим були і ті, хто дивився на міжмовні процеси з іншого боку. Так, І. Франко писав, що явище «дивної мовної строкатості» ослаблювало національну єдність між руською (українською) інтелігенцією і народом: «Одні, як Гізель, застосовували поряд з польською тільки церковну мову, інші пишуть лише по-польськи, ще інші, як Галятовський, застосовують поряд з польською тільки південноруську літературну мову, інші ж, як козацькі літописці, пишуть винятково цією останньою, або ж, як Яким Єрлич, тільки по-польськи, або, як автор густинської хроніки, лише по-церковному» (Франко, 1993: 355).

Історично виправданий взаємовплив української та польської мов був особливо помітний у лексичі. Цікавим матеріалом для досліджень вважаємо барокові драматичні тексти, оскільки вони не просто демонструють літературно-писемний доробок епохи, а і відображають особливості реального мовлення тогочасних людей.

Далі наводимо полонізми, зафіксовані у драмі XVII ст. «Алексій чоловік божій» (Резанов, 1928: 123–187). Походження лексем, які закріпилися у сучасній українській мові, наводимо за Етимологічним словником української мови в 7 томах під загальною редакцією О. Мельничука (Етимологічний словник Т. 1 – Т. 6, 1982 – 2012 рр.).

Барзо (Резанов, 1928: 151) – пол. *bardzo* «дуже»; барзій (Резанов, 1928: 125) у значенні «більше»; барзей (Резанов, 1928: 186) у значенні «швидше».

Вашмосць (Резанов, 1928: 125), скорочено від «Ваша милість» – пол. *waszmość, waszmoć (wasza miłość)*.

Вельможа (Резанов, 1928: 152) – пол. *wielmoża* (в українській мові слово могло бути підтримане польським впливом) (Етимологічний словник Т. 1, 1982: 348).

Жебрак (Резанов, 1928: 169) – пол. *żebrak* (Етимологічний словник Т. 2, 1985: 191).

Зрада (Резанов, 1928: 129) – пол. *zdrada, zdradzić* (Етимологічний словник Т. 2, 1985: 279).

Коштовний (Резанов, 1928: 169) – пол. *koszt* «витрати, вартість, кошт» (запозичено через польське посередництво з німецької мови) (Етимологічний словник Т. 3, 1989: 69).

Лемент (лямент) (Резанов, 1928: 168) – пол. *lament* (через посередництво польської мови запозичене з латинської) (Етимологічний словник Т. 3, 1989: 219).

Лічба (Резанов, 1928: 127) – від пол. *лік* «кількість» (звукові форми з лиможуть бути власними, успадкованими з праслов'янської мови) (Етимологічний словник Т. 3, 1989: 259).

Матка (Резанов, 1928: 158) – пол. *matka* «матір».

Офірувати (Резанов, 1928: 149) у значенні «жертвувати» – пол. *ofiara* «жертва» (Етимологічний словник Т. 4, 2003: 237).

Пан (Резанов, 1928: 126) – пол. *pan* (Етимологічний словник Т. 4, 2003: 272).

Пильнувати (Резанов, 1928: 128) – від пол. *pilny* «дбайливий, старанний; негайний, терміновий» (Етимологічний словник Т. 4, 2003: 369).

Пілігрим (Резанов, 1928: 153) – пол. *pielgrzym* (очевидно, через польське посередництво запозичене з давньоверхньонімецької мови) (Етимологічний словник Т. 4, 2003: 404).

Плац (Резанов, 1928: 125) – пол. *plac* (запозичене через російське і польське посередництво з німецької мови) (Етимологічний словник Т. 4, 2003: 433).

Потрава (Резанов, 1928: 178) – пол. *potrawa* «страва».

Праця (Резанов, 1928: 125) – пол. *praca* (Етимологічний словник Т. 4, 2003: 557).

Рицар (Резанов, 1928: 131) – пол. *rycerz* (запозичено через посередництво польської і далі, можливо, старочеської мови (ч. ст. *rytieř*) із середньоверхньонімецької) (Етимологічний словник Т. 5, 2006: 86).

Рожоний (Резанов, 1928: 160) – пол. *rodzinny* «рідний».

Розкішний (Резанов, 1928: 135) – пол. *rozkosz* (Етимологічний словник Т. 5, 2006: 110).

Скарб (Резанов, 1928: 138) – пол. *skarb* (через польське посередництво запозичено, очевидно, з давньоверхньонімецької мови) (Етимологічний словник Т. 5, 2006: 265).

Титул (Резанов, 1928: 160) – пол. *tytuł* (через польську мову запозичено з латинської) (Етимологічний словник Т. 5, 2006: 576).

Цнота (Резанов, 1928: 135) – пол. *cnota* (Етимологічний словник Т. 6, 2012: 262).

Цорка (Резанов, 1928: 185) – пол. *córka* «дочка».

Шана (Резанов, 1928: 153) – пол. *szanować* (запозичене через польське посередництво із середньоверхньонімецької мови) (Етимологічний словник Т. 6, 2012: 375).

Шлюб (Резанов, 1928: 171) – пол. ślub «обітниця; шлюб, одруження» (Етимологічний словник Т. 6, 2012: 441).

Шлюбovati (Резанов, 1928: 171) у значенні «обіцяти» – пол. ślubować «присягати».

Тільки окремі із зазначених лексем мають одиничне представлення в аналізованому тексті, натомість більшість представлених регулярно і у різних словоформах. Найширшу групу запозичень становлять іменники, дієслова та прикметники. Натомість серед лексико-тематичних груп виокремимо назви на позначення осіб (вашмосць, вельможа, жебрак, матка, рицар, пан, цорка), назви на означення дій і процесів (офірувати, пильнувати, шлюбovati), назви на позначення морально-етичних понять (зрада, цнота); суспільно-адміністративну лексику (лемент, лічба, потрава, праця, скарб, шлюб) та назви ознак, властивостей і характеристик (коштовний, розкішний, рожоний). Найчастіше через посередництво польської мови до староукраїнської проникали германізми та латинізми.

Моделі семантичної адаптації польських запозичень до системи староукраїнської мови та подальшого їх функціонування в сучасній українській мові описує С. Гриценко. Дослідниця говорить про шість можливих варіантів: 1) запозичення з часом зникає з мови-реципієнта разом із відповідною реалією; 2) запозичення староукраїнського періоду продовжує своє функціонування в сучасній українській мові зі сталою семою; 3) запозичення активно функціонують у староукраїнський період, а в сучасній українській мові замінюються синонімом; 4) запозичення староукраїнського періоду в діакронічній проекції зникає з літературної мови, однак продовжує функціонувати в окремих діалектах; 5) запозичення активно використовуються мовцями в староукраїнський період розвитку мови, а з часом у літературній мові набуває маркування застарілої лексики або кваліфікується як історизм; 6) моносемантичне запозичення продовжує активне функціонування в літературній мові в діакронії, а в діалектному мовленні «обростає» новими значеннями, похідними (Гриценко, 2015: 93–95).

Висновки. Відкритість лексичного складу мови дозволяє не просто спостерігати нашарування різних епох, а і спостерігати динамізм цих змін. Кінець XVI–XVII ст. – час активізації українсько-польських мовних контактів, активному поширенню полонізмів сприяло їх функціонування в усіх стилях літературно-письманої мови. І хоча багато з них не знайшли свого відображення у сучасній українській мові, проте комплексне вивчення різних аспектів засвоєння запозиченої лексики є важливим етапом для подальших досліджень функціонування української мови на різних історичних етапах її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бабич Н. Иван Вишневский и Мелетий Смотрицкий: стилистика тогочасна і сучасна. *Українська історична та діалектна лексика* : зб. наук. пр. Львів, 2007. Вип. 5. С. 279–298.
2. Beszta T. Z badań nad wschodniosłowiańskimi wpływami językowymi w polszczyźnie romantyków. *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*. 1971. № XVII. S. 199–241.
3. Boleski A. Słownictwo Juliusza Słowackiego (1825–1849). Łódź, 1956. 246 s.
4. Вінценз А. До проблеми українсько-польських мовних контактів. *Мовознавство*. 1991. № 5. С. 37–41.
5. Гнатюк Л.П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції : монографія. Київ : Київський університет, 2010. 446 с.
6. Гонтарук Л. Характер запозичень із польської мови в українську XVI – першої половини XVII ст. *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2004. Вип. 54. С. 78–103.
7. Гриценко С. Роль польських запозичень у формуванні мовної картини світу українців (на матеріалі українських писемних пам'яток XVI–XVII ст.). *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2015. Вип. 3. С. 87–96. DOI: <https://doi.org/10.14746/sup.2015.3.12>.
8. Драма про Олексія, чоловіка божого. *Драма українська* / В. Резанов. Т. 1: Старовинний театр український. Вип. 5: Драматизовані легенди агіографічні. У Києві : 3 друк. Укр. акад. наук, 1928. С. 123–187.
9. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / заг. ред. О.С. Мельничук ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1982–2012. Т. 1 – Т. 6. URL: http://litopys.org.ua/djvu/etymolog_slovyk.htm (дата звернення: 26.01.2022).
10. Лавриненко А. Польское языковое влияние в староукраинской деловой письменности XIV–XV веков. Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008. 326 с.
11. Липатов А.В. Литературный облик польского барокко и проблемы изучения древнерусской литературы. *Славянское барокко: историко-культурные проблемы эпохи* : сборник / редкол.: А.И. Рогов и др. Москва : Наука, 1979. С. 39–98.
12. Маленко Я. Сучасний стан українсько-польських мовних зв'язків. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського*. 2020. Вип. 5. С. 91–98. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.59.091>.
13. Мойсієнко В. Фонетична система українських поліських говорів у XVI–XVII ст. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 446 с.
14. Москальчук Г.О. Мова і стиль барокової драматургії XVII–XVIII ст. 2018. *Наукові доробки магістрантів*. Київ, 2018. Т. 1. URL: https://www.researchgate.net/publication/337658551_MOVA_I_STIL_BAROKOVOI_DRAMATURGII_XVII_XVIII_ST (дата звернення: 12.01.2022).
15. Піддубна В.В. Висвітлення питання про польський вплив на українську мову в науковій літературі. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2015. Вип. 39. С. 177–181. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18950>.

16. Tazbir J. Polska XVII wieku na skrzyżowaniu kultur i wyznań. *Barok w polskiej kulturze, literaturze i języku* : Materiały z konferencji naukowej 25-29 sierpnia 1987 r. w Krakowie. Warszawa-Kraków, 1992. S. 220–212.
17. Ткаченко О.Б. Українсько-польські мовні контакти. *Українська мова* : енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2007. С. 770.
18. Франко І. Характеристика руської літератури XVI–XVIII століть. *Європейське Відродження та українська література XVI–XVIII ст.* / відп. ред. Олекса Мишанич. Київ : Наукова думка, 1993. С. 342–372.
19. Шевчук В. Мова і витворення культурних та духовних цінностей (XVII–XVIII ст.). *Дивослово*. 1996. № 3. С. 16–22.

References:

1. Ivan Vyshenskyi i Meletii Smotrytskyi: stylistyka tohochasna i suchasna [Ivan Vyshensky and Meletiy Smotrytsky: stylistics of that time and modern]. *Ukrainska istorychna ta dialektna leksyka* : zb. nauk. pr. Lviv. Vyp. 5. P. 279–298. [in Ukrainian].
2. Beszta, T. (1971). Z badań nad wschodniosłowiańskimi wpływami językowymi w polszczyźnie romantyków [From studies on East-Slavic language influences in the Romantic Polish]. *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*. P. 199–241. [In Polish].
3. Boleski, A. (1956). Słownictwo Juliusza Słowackiego (1825–1849) [Vocabulary of Juliusz Słowacki (1825–1849)]. Łódź. 246 p. [in Polish].
4. Vintsenz A. (1991). Do problemy ukraińsko-polskykh movnykh kontaktiv [On the problem of Ukrainian-Polish language contacts]. *Movoznavstvo*. № 5. P. 37–41. [in Ukrainian].
5. Hnatiuk L. P. (2010). Movnyi fenomen Hryhoriia Skovorody v konteksti staroukraińskoi knyzhnoi tradytsii [Hryhoriy Skovoroda's language phenomenon in the context of the old Ukrainian book tradition]: monohrafiia. Kyiv : Kyivskiy universytet. 446 p. [in Ukrainian].
6. Hontaruk L. (2004). Kharakter zapozychen iz polskoi movy v ukraińsku XVI – pershoi polovyny XVII st. [The nature of borrowings from Polish into Ukrainian XVI – first half of XVII century]. *Problemy slovianoznavstva*. Lviv. Vyp. 54. P. 78–103. [in Ukrainian].
7. Hrytsenko S. (2015). Rol polskykh zapozychen u formuvanni movnoi kartyny svitu ukraintsv (na materiali ukraińskykh pysemnykh pamiatok XVI–XVII st.) [The role of polish borrowings in shaping the ukrainians' language map of the world (on the material of ukrainian literature sources of XVI–XVII centuries)]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. Vyp. 3. P. 87–96. DOI: <https://doi.org/10.14746/sup.2015.3.12> [in Ukrainian].
8. Drama pro Oleksiia, cholovika bozhoho [A drama about Oleksiy, the man of God]. (1928). *Drama ukraińska / V. Riezanov. T. 1: Starovynnyi teatr ukraińskiy*. Vyp. 5: Dramatyzovani lehendy ahiohrafichni. U Kyivi : Z druk. Ukr. akad. Nauk. P. 123–187. [in Ukrainian].
9. Etymolohichnyi slovnyk ukraińskoi movy : u 7 t. [Etymological dictionary of the Ukrainian language : in 7 vols.]. (1982 – 2012). / zah. red. O. S. Melnychuk ; AN URSR, In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. Kyiv : Nauk. dumka, 1982. T. 1 – T. 6. URL: http://litopys.org.ua/djvu/etymolog_slovnyk.htm (data zvernennia: 26.01.2022). [in Ukrainian].
10. Lavrinenko, A. (2008). Polskoye yazykovoye vliyanie v staroukraińskoy delovoy pismennosti XIV–XV vekov [Polish linguistic influence in the old Ukrainian business writing of the XIV–XV centuries]. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. 326 p. [in Russian].
11. Lipatov A. V. (1979). Literaturnyi oblik polskogo barokko i problemy izucheniia drevnerusskoi literatury [The literary appearance of the polish baroque and the problems of studying old russian literature]. *Slavianskoe barokko: istoriko-kulturnye problemy epokhi* : sbornik / redkol.: A. I. Rogov i dr. Moskva : Nauka. P. 39–98. [in Russian].
12. Malenko Ya. (2020). Suchasnyi stan ukraińsko-polskykh movnykh zviazkiv [Modern Ukrainian and Polish Language Links]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*. Vyp. 5. P. 91–98. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.59.091> [in Ukrainian].
13. Moisiienko V. (2006). Fonetychna systema ukraińskykh poliskykh hovoriv u XVI–XVII st. [Phonetic system of Ukrainian Polissya dialects in the XVI-XVII centuries.]. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 446 p. [in Ukrainian].
14. Moskalchuk H. (2018). O. Mova i styl barokovoi dramaturhii XVII–XVIII st. [Language and style of baroque drama of the XVII-XVIII centuries]. 2018. *Naukovi dorobky mahistrantiv*. Kyiv. T. 1. URL: https://www.researchgate.net/publication/337658551_MOVA_I_STIL_BAROKOVOI_DRAMATURGII_XVII_-XVIII_ST (data zvernennia: 12.01.2022). [in Ukrainian].
15. Piddubna V.V. (2015). Vysvitlennia pytannia pro polskyi vplyv na ukraińsku movu v naukovii literaturi [Highlighting the Issue of Polish Influence on the Ukrainian Language in the Scientific Literature]. *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. prats KhNPU im. H. S. Skovorody. Vyp. 39. P. 177–181. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18950> [in Ukrainian].
16. Tazbir J. (1992). Polska XVII wieku na skrzyżowaniu kultur i wyznań [Poland of the 17th century at the crossroads of cultures and religions]. *Barok w polskiej kulturze, literaturze i języku* : Materiały z konferencji naukowej 25–29 sierpnia 1987 r. w Krakowie. Warszawa-Kraków. P. 220–212. [In Polish].
17. Tkachenko, O. B. (2007). Ukraińsko-polski movni kontakty [Ukrainian-Polish language contacts]. *Ukrainska mova. Entsyklopediia*. V. M. Rusanivskiy, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk ta in. (Ed.). Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana». P. 770 [in Ukrainian].
18. Franko I. (1993). Kharakterystyka ruskoj literatury XVI–XVIII stolit [Characteristics of the literature of Kievan Rus XVI-XVIII centuries]. *Yevropeiske Vidrozhennia ta ukraińska literatura XVI–XVIII st.* / vidp. red. Olekxa Myshanych. Kyiv : Naukova dumka. P. 342–372. [in Ukrainian].
19. Shevchuk V. (1996). Mova i vytvorennia kulturnykh ta dukhovnykh tsinnosti (XVII–XVIII st.) [Language and creation of cultural and spiritual values (XVII-XVIII centuries)]. *Dyvoslovo*. № 3. P. 16–22. [in Ukrainian].